

KISZESEINK ELSŐ TALÁLKOZÁSA A LEENDŐ FŐISKOLÁSOKKAL

**(Az Egri Tanárképző Főiskola KISZ-szervezetének tapasztalatai
a felvételi vizsgákkal kapcsolatban)**

KIRÁLY GYULA

I.

A felsőoktatási intézmények felvételi rendszere, annak pedagógiai alapja, lebonyolítási módszere az elmúlt években hozott miniszteri rendelettel, az 1963-as és 64-es tapasztalatokkal körülbelül kidolgozottnak mondható. Az ezzel foglalkozó írások említenek még itt-ott számításméteri vagy módszerméteri problémákat, ezek azonban inkább a további finomítást segítik: a felvételi rendszer alapjában jó, legfeljebb tovább kell tökéletesíteni. A tökéletesítés iránya pedig (a tárgyi tudás lemérésén túl) az, hogy a hallgatók erkölcsi-politikai magatartásáról, világézeteti meggyőződéséről is megnyugtató képet nyerjen a felvételi vizsgabizottság. Jelenleg ez a felvételi vizsgák legvitatottabb kérdése.

E dolgozatnak nem feladata a felvételi rendszer általános értékelése. Csak azokat a kérdéseket igyekszik tárgyalni, amelyek ezzel kapcsolatban a KISZ-re vonatkoznak, pontosabban: megkeresni a főiskolai KISZ-szervezet közreműködésének célját, helyét, módját.

A felvételi vizsgák és a KISZ

Az ifjúsági szervezetnek az intézmény nevelőmunkájában való érdekeltté tétele, abba való bekapcsolásának szükségessége közismert. Mivel a felvételiztetés az intézmény egyik legkomolyabb tevékenysége, ebbe is be kell kapcsolni a KISZ-szervezetet, hiszen újabb hallgatók meghonosítása az intézményben szorosan érinti azt. Új KISZ-tagokról is van szó, új közösségekről, akiknek mindennapi életét majd szervezni, irányítani kell. Így tehát a felvételiztetés kétoldalú, komplex munka. Mindkét szervezet majdnem egyenlő súllyal érinti: az intézmény új hallgatókat vesz fel, a KISZ-szervezet új tagokat fogad soraiba. S miután

ugyanazokról a fiatalokról van szó mindkét helyen, leghelyesebb a válogató munkát a két szerv legszorosabb együttműködésével végezni.

Nem szükséges részletezni az egyéb indokokat, amelyek politikai szempontból teszik szükségessé a KISZ-szervezet felvételiztető közreműködését, hiszen ezek nem mai keletűek, mindenki ismeri, természetesnek tartja. A KISZ Központi Bizottságának határozata is úgy szabja meg a felvételi munkákkal kapcsolatos mozgalmi feladatokat, hogy természetesnek veszi a főiskolai, egyetemi, sőt a középiskolai KISZ-szervezetek gyakorlottságát e téren.

A probléma nem is abban van, hogy közreműködjenek-e KISZ-szervezeteink a felvételi munkában, vagy sem. Ez természetes, szükségszerű. Tovább lépésről van szó: *a közreműködés módjáról, tartalmáról, formájáról.*

*

**

A felvételikkel foglalkozó valamennyi tudományos írás egy vagy több fontos, a további beiskolázások szempontjából hasznos kérdést tárgyal, amelyeknek figyelembevétele mindenképpen előrelépést fog jelenteni. Adataik, megállapításaik helytállóak, s következtetéseik is hasznos tanulságként szolgálnak. Az intézményi társadalmi szervek, ezeken belül *az ifjúsági szervezet munkájával azonban ezek nem foglalkoznak*, nyilván más aspektusból készültek az értékelések. Találhatók ugyan megjegyzések, vélemények, amelyek érintik a KISZ közreműködését, de azonkívül, hogy észreveszik ezt, nem elemzik a munkát. Csak egy ilyen megjegyzést: „A közép- és főiskolák vezetésének, párt- és KISZ-szervezeteinek céltudatos munkája révén sikerült a nehézségeket leküzdeni” (BALOGH—JÁNKINÉ i. m. 55. o.). A megjegyzés igaz, de kevés. Hiszen már majdnem két, de legalább másfél évtizede „lelkes”, „öntudatos” munkát végeznek ifjúsági szervezeteink e téren is. Útmutatást adó hagyomány, módszer mégsem található az irodalomban. A miniszteri rendelkezés is csak bekapcsolja a KISZ-t a beiskolázásba, de azonkívül, hogy „. . . a nappali tagozaton vizsgabizottsági tag a KISZ egyetemi szervezetének megbízottja is . . .” (MM. ut. 5. o. 24/b) — semmiféle egyéb tájékoztatást nem ad.

A KISZ Központi Bizottságának határozata már ad feladatokat az intézmények KISZ-szervezeteinek, de ezek a feladatok is csak tartalmukat illetően konkrétak, a módszerek szempontjából általánosak. Természetesen, a különböző intézmények körülményeihez mérten az illető KISZ-bizottságok feladata ezek átgondolása, megvalósításuk módjának kidolgozása. „A vizsga- és felvételi bizottságokba a legtapasztaltabb KISZ-vezetőket küldjük” — mondja a határozat. Első olvasásra érthető, egyszerű kérdés. Amikor azonban konkrétan kerül sor a KISZ-tagok „válogatására”, és ha az ügy sikerére is, valamint a hallgatók belső problémáira is tekintettel kívánunk lenni, már kissé bonyolultabb a feladat. Vagy: „Készítsék fel megfelelően a KISZ képviselőit, hogy a vizsgabizottságokban segítsék elő a kötetlen légkör kialakítását . . .”

„...érjék el, hogy a felvételi bizottságok jobban vegyék figyelembe az iskoláztatási bizottságok véleményét.” — Szép, érthető feladat. Csak megoldása nem is olyan egyszerű. Hallgatóink reális véleményének nyilvánítását, a bizottságok vitáiba való bekapcsolódását nehezíti: a) a résztvevő tanárokhoz viszonyítva kevés pedagógiai és szaktárgyi jártasság; b) a személyi kérdésekben való gyengébb tájékozódó, elemző képesség; c) s ezek következtében a tanári tekintély hatása. A vizgabizottságokban mégiscsak oktatók: adjunktusok, docensek, különböző tudományos fokozattal rendelkező tanárok vannak. Milyen szava lehet ott egy KISZ-tag hallgatónak? Van-e bátorsága és ereje értékelő partnerként jelen lenni? Igaz, hogy egy egész szervezet véleményét „képviseli”, de ott egy emberként kell azt tolmácsolni. Sablonosan, formálisan is „közreműködhet” a KISZ; csak akkor fölösleges dolog időt, energiát fordítani rá. Az is lehet megoldás, hogy egy-egy KISZ-tag „beül a bizottságba”, és „képviseli a KISZ-t”: végignézi az ügyek menetét, vagy éppen adminisztratív, hivatalsegédi feladatokat lát el.

Több helyen nem ismerték fel a KISZ-szerepét, közreműködésének lényegét és módját. A meg nem értés jele az, ha a KISZ-tagoknak nincs konkrét feladatuk, vagy fontos dolgokba nem nyerhetnek betekintést, vagy nem veszik komolyan figyelembe véleményüket a vizgabizottságok, tehát az intézmény nem bízik a közreműködő hallgatókban. De az is az összhang hiányára vall, ha a KISZ-esek nem tudnak, vagy nem mernek véleményt nyilvánítani. Ez esetben a KISZ előkészítő munkájának gyengeségéről, felületes megszervezéséről is szó van.

Az azonban igaz, hogy ezeknek kiküszöbölését, vagyis a KISZ-szervezet lehetőségeinek, a hallgatók adottságainak hasznosítását nem lehet a véletlenre bízni. A KISZ bekapcsolása a felvételizésbe az intézménytől a fiatalok iránti teljes bizalmat és a munka mindenoldalú koordinációját kívánja. A KISZ részéről ugyanezt az intézmény felé. Szervezetten belül pedig az alapos előkészítést, a mindenoldalú átgondoltságot. A tartalmas, a beiskolázást segítő KISZ-munkát meg kell tervezni, tartalmában, módszerében meg kell komponálni.

A KISZ-szervezet egyik legfontosabb feladata: a felvételihez szükséges, diákok közötti közvetlen légkör megteremtése.

„A felvételi vizsgán való sikeres helytállás több egymással összefüggő tényező eredménye. A jelölt személyes ismervein kívül (a felhalmozott tudás, annak kezelése, magatartás) sok függ a középiskolai előkészítő munka színvonalától (szakmai felkészítés, lélektani előkészítés, pályaválasztási segítség stb.), de sok függ a felvételi bizottságok által alkalmazott módszerek hatékonyságától, attól, hogy sikerült-e a bizottságoknak emberséges, nyugodt légkört teremteni a hallgató számára, amelyben levetkőzheti esetleges indiszponáltságát, realizálhatja felkészültségét” (TAPOLCSÁNYI LÁSZLÓ i. m. 718. o.). Ez azt jelenti,

hogy nyugodt, gondolkodásra alkalmas hangulatot, viszonyt teremtsünk a jelentkezők és a felvételiztetők között. Megfelelő módja, alkalma legyen minden hallgatójelöltnek arra, hogy nyugodtan, káros feszélyezettség nélkül, felszabadultan, természetesen tudja képességeit előtárni. Nem az általános „vizsgaláz” kiküszöböléséről van szó. Ezt egyrészt nem is lehet kiküszöbölni. Másrészt helyes értelemben: abban, hogy a vizsga komoly, súlyos dolog, jó, ha van vizsgaizgalom, sőt az lenne baj, ha helyette hányavetiség, az ügy felületes felfogása lenne úrrá a felvételi vizsgákon. A közvetlen légkör azt sem jelenti, hogy hamis, valami dermedt mosolyú illúziót teremtsünk felvételizőinkben. Azt azonban jelenti: tudatában van minden jelentkező és felvételiztető, – tanár, KISZ-tag egyaránt –, hogy minden vizsgázót jóindulattal, egyenlő eséllyel, előítélet nélkül, igazságosan értékelnek; hogy a vizsgák napján egymás között helye van a jómodorú, kötetlen viselkedésnek. Tudja minden hallgatójelölt – a szabályok és az erkölcsösség határain belül –, hogy mi minden történik körülötte: nincs felesleges, túlzott titkolódzás, mesterségesen keltett rejtelmesség.

Az eddigiek a *felvételi vizsgákon alakítandó légkörre vonatkoztak*. Pedagógusképző intézményben azonban egy másik fajta légkör is szóba kerül. Az, ami az intézmény, de különösen a *KISZ-szervezet egész évi légkörét, tónusát, szellemét jelenti*. Valami különös bensőség, belső melegség, elég magas fokú érzelmi telítettség jellemezte és ma is jellemzi a nevelőképző intézményeket. Érthető, természetes is. Itt az *ember a „tananyag”*, méghozzá lelki vonatkozásban: a szakmát az emberi jellem alakításának tudása jelenti. Ennek elsajátítása közben maga a „mester”, a leendő pedagógus is alakul. Ha jó közösségeket akarunk teremteni iskoláinkban, első követelmény, hogy a leendő pedagógus ilyen jó közösségekben szerezzen élményeket, és ennek tapasztalatait vigye magával. A gyerekek, az emberek szeretetét, a másokkal való helyes törődést már itt meg kell tanulni, szokássá fejleszteni.

Erről a légkörről van tehát szó. A felvételre jövő jelölt ne rögtönzött, és főleg ne festett világot lásson, hanem az intézménybe lépése pillanatától kezdve érezze e légkör fuvallatát. Vegye észre, hogy nevelőjelöltek közösségébe törekszik, és számára ez az első perctől kezdve figyelmeztetés legyen. Ha ilyen közösségből jött: igyekezzék jó szokásait magával hozni. Ha gyengébb közösségből érkezett: mégha a meglepetés érzésével is, de rögtön törekedjék a közösség tagjává formálódni.

Ezt a fajta légkört is be kell mutatni jelöltjeinknek. A bemutatásra pedig a KISZ-szervezet a legalkalmasabb. A fiatalok egymás közt hangulatosan, közvetlenül, merevség nélkül, kedvesen elvégzik a bemutatást.

A jelentkezőkről való ismeretszerzés kérdése.

A másik célunk a jelentkezők minél alaposabb megismerése volt. Konkrét ismereteket kellett szerezni jelöltjeinkről, hogy a KISZ képviselői reális véleményeket tolmácsolhassanak a vizsgabizottságokban.

Ahhoz, hogy a KISZ-megbízottak lámpaláz, elfogódottság nélkül, tényleges értékelő partnerként tudjanak közreműködni, elsősorban megfelelő ismeretekkel kell rendelkezniük. Milyen lehetőségei vannak a KISZ-nek a jelentkezők megismerésére?

Az elmúlt években szokásos „káderezések” nem alkalmasak erre. Ennek gyakorlati módja intézményenként különbözött, de alapjaiban megegyezett. A káderező bizottság közepére állított vagy ültetett jelöltnek az udvariasan feltett kérdésekre válaszolni, néhány semmitmondó megjegyzés után eltávozni — az izgalom élményén kívül nem sokat jelenthetett. Különösen akkor, ha a feltett kérdések is formálisak, általánosak voltak. De ha még alaposan ki is kérdezték jelöltünket a bizottságok: *megfelelő ismeretet nyertek-e itt az illető jelleméről, egyéniségéről, politikai helytállásáról, hivatásszeretéről, pedagógiai rátermettségéről?* Azt hiszem, nem. „Ez a tájékozódás amellet, hogy igen sok erőt és energiát követelt az egyetemektől, lényegében elvileg hibás álláspontból indult ki. Hiszen az ilyen káderezés végső fokon nem a hallgatóval, hanem a szülővel foglalkozott.” (BALOGH—JÁNKINÉ: i. m. 59. o.) Nyilván, hiszen a kérdések zöme a hallgató családi viszonyaira, más része pedig sokszor egészen távol álló, alaposan megfogalmazott politikai, ideológiai kérdésekből állt.

Tegyük tehát helyére ezt a módszert. A káderezés módszere a maga idejében társadalmunk megfelelő fejlődési szakaszában megfelelt: jobb nem volt. Mai szemmel nézve: ha hibásan is, de helyes célt szolgált. Az igényeknek és körülményeknek megfelelően megoldotta az emberek megismerési, jellemzési problémáit. Hiszen hány olyan jeles ember dolgozik ma, aki a káderezés módszerén átesve került egyetemre, főiskolára, és az ország értékes polgárává vált. Nem becsülhetjük le tehát e módszert, mert az osztályharc, a forradalom egyik fontos fegyvere volt. Forradalmunknak ma is szüksége van ilyen fegyverre. Csakhogy ma ez a módszer nem eredményes: kevés. Nincsenek sablonjaink, s nem is kellenek sémák az emberek kategorizálására. Ma nem kategóriát, hanem egész embert vizsgálunk. Ez pedig sokkal bonyolultabb, elmélyültebb munkát, de több energiát és hozzáértést kíván.

Csakhogy milyen legyen az újabb, jobb módszer? Az emberek megismerésének, értékelésének igénye megvan, ezt továbbra is végezni kell. Ennek forradalmi fegyver jellege továbbra is él, sőt egyre inkább újabb jelleggel is bővül: a finom műszer jellegével. Mai életünk egyre inkább azt követeli, hogy az emberek értékelése mélyebb, differenciáltabb, érzékenyebb, mindenki számára érthetőbb és pontosabb legyen.

A beiskolázások tekintetében a minisztérium rendelkezése és a KISZ Központi Bizottság határozata lényegében megoldja ezt. Azzal, hogy a középiskola társadalmi és hivatali erőivel hosszabb idejű tapasztalat, ismeret alapján készíti el jellemzését a felvételizőkről, már megbízható és lelkiismeretes tájékoztatást jelent a felsőoktatási intézmény számára. Persze, más dolog az — egyetértve BALOGH—JÁNKINÉ tanulmányával —, hogy „ezek a jellemzések csak akkor nyújthatnak segítséget az egyetemnek, ha megközelítően kimerítő tájékoztatást adnak

a hallgató tudásáról, tehetségéről, magatartásáról és a szülők anyagi helyzetéről (ez utóbbira kizárólag a szociális támogatás mértékének megállapításához van szükség). Őszintén meg kell mondani, hogy az említett jellemzéseket az egyetemi felvételi bizottságok ebben az évben még semmire sem tudták felhasználni általánosságban mozgó szükségük és a lényegtelen kérdésekre irányuló mondanivalójuk miatt. A jövőt illetően ebből is le kell vonni a megfelelő következtetéseket” (i. m. 59. o.). Hadd jegyezzük meg rögtön, hogy a KISZ Központi Bizottsága elég hamar és helyesen reagált erre is, és a pedagógusképzés feletti védnökség keretében hasznos intézkedéseket honosított meg a középiskolás KISZ-szervezetekben. (L. 1963. nov. 28-i határozat.) Ennek hatása már némileg jelentkezett az 1964. évi felvételi vizsgákon: a középiskolai jellemzések már valamivel használhatóbbak voltak.

Ha a középiskolák mégoly „kimerítő” jellemzéseket is adnának, amelyet tényleges alapként elfogadhatnak az egyetemek, főiskolák, akkor is szükség van arra, hogy a felsőoktatási intézmények is igyekezzenek közvetlen személyes ismereteket szerezni leendő hallgatóikról. Már csak azért is szükség van erre, hogy — mivel általában túljelentkezés van — legyen válogatási alap, és a válogatás mind az intézmények, mind a jelentkezők számára megnyugtató legyen. Nem elég tehát csak a papírok alapján dönteni emberek sorsáról, ha azok a papírok mégoly alaposak is. A lehetőségek határain belül szükségesek a személyesen szerzett ismeretek. Ennek módja pedig bonyolultabb, amit a szokásos módszerű káderezés ma már nem végezhet megnyugtatóan.

Ki, mely szerv végezze tehát a felvételik alkalmával az elemzéseket, a jelentkezők megismerését? A vizsgabizottságok körülbelül harminc percet foglalkoznak a jelentkezőkkel. Ez a félóra a tárgyi tájékozottság megállapítására elegendő. Az egész ember megismerésére összejönnek a középiskolai papírok, jellemzések —, de az innen szerzett ismeretek másodlagos jellegűek: nem eredeti, nem közvetlenül szerzett benyomások. Ez a félóra még a papírokkal együtt is kevés ismeretanyagot nyújt az illetőről.

Mindezek kiegészítéséül több lehetőség nyílik a KISZ keretein belül a megismerés végzésére. Egyrészt azért, mert a fiatalok egymás közt közvetlenebbek, természetesebbek. Másrészt — mivel a felvételik alkalmával csak ez a feladatuk — több idejük és alkalmuk is van erre.

II.

A jelentkezők előkészítése a felvételi vizsgákra

A KISZ-bizottság előre felvette a kapcsolatot a jelentkezőkkel, mintegy előkészítette őket néhány mozgalmi vonatkozású kérdésben. Ezért levélben keresett fel minden jelentkezőt. A főiskolával ugyanis eddig csak „hivatalosan érintkezik” a jelentkező: megírja jelentkezését. A kapott válasz hivatalos vonatkozású, és természetesen hivatalos hangú is. Bizalomgerjesztően hat azonban, ha e mellett ott van egy

baráti hangú levél a KISZ-től — az említett légkörből az első ízelítő — tónusa megnyugtató, tanácsot ad, a főiskola életéből megcsillant egy-egy dolgot. Hadd idézzünk az első levélből:

„Kedves Barátunk! Szeretettel köszöntünk abból az alkalomból, hogy főiskolánkon felvételizni készülsz. Egyik legnehezebb, de legszebb élethivatást választottad —, ezzel bizonyára Te is tisztában vagy. Örülünk jelentkezésednek, és számítunk arra, hogy mind főiskolánkon, mind nevelői pályádon majd becsülettel látod el feladataidat. Első ízben most, a felvételi vizsgán találkozunk. Addig is igyekszünk időben felkeresni Téged levelünkkel, hogy segítségként néhány dologra felhívjuk figyelmedet...” (ilyenek: hol találkozik ifjúvezetőjével, hozza el KISZ tagkönyvét is, étkezésről, szállásról stb., majd) „...megérkezésed napján közös programunk lesz. Szeretnénk megismertetni Veled főiskolánkat, diákéletünket, szép városunkat. Szeretnénk, ha első találkozásunk kellemes emlék maradna számodra. Hívunk tehát, igaz, jókedvű, ifjú KISZ-tag módján végy részt foglalkozásainkon...” „...Bízunk találkozásunk és felvételi vizsgád sikerében. Addig is otthoni munkádhoz, felkészülésedhez sok sikert kívánunk. Baráti üdvözléssel a KISZ V. B.”

Az ilyen kapcsolatkereső levél nem terjedhet ki mindenre, még csak sok mindenre sem. Nem is az a célja, hogy általános tájékoztatást adjon. Mindössze annyit kíván elérni (amit tapasztalataink szerint el is ért gondolatain, de inkább hangnemén keresztül), hogy gondolatokat ébresszen leendő hallgatónkban, hogy íme, a nevelői hivatás nemcsak tudományok, szabályok, módszerek összessége, hanem az emberi gondolatok, érzelmek keresése, vizsgálata is; hogy a közösségben az alapvető hangnem nem a ridegség, hanem a meleg barátság hangneme; hogy a leendő nevelők közösségének természeténél, hivatásánál fogva eleve ilyennek kell lennie; hogy a pedagógus nem elsősorban „szaktanár”, hanem nevelő. A levél mindezt nem említi. Csupán első jelzést kíván adni a jelentkezőnek, aminek bővebb és alaposabb folytatását a főiskolán találja meg. De hogy mégis keletkeztek ilyen irányú észrevételeik, azt választleveleik bőven illusztrálják.

A KISZ programja a felvételi vizsgák napján.

A célkitűzéseknek megfelelően — a nyugodt légkör megteremtése és a róluk való ismeretszerzés céljából — a felvételizőket szervezett napi program várta. Évek tapasztalatai szerint a felvételizők programja az írásbeli és szóbeli vizsgákon kívül teljesen szervezetlen. A legtöbb jelentkező először jár az intézmény székhelyén. Ha csak azt vesszük, hogy az első alkalommal is tele izgalommal kerül ide, bizonytalan érzésekkel távozik, az intézmény, a város, a környék szépségeiből nem sokat élvez. De arra sincs alkalom, hogy feloldódjék, és nyugodt idegekkel menjen vizsgázni. A vizsgán a felórás találkozás alatt — bármilyen „mosolygós” legyen is az — kevés az idő feloldódásához. Nincsenek élményei, nem talál összefüggéseket a vizsgai légkör és az intézmény általános szelleme között. A gyakorlat szerint a felvételizők a vizsgák előtti időt általában izgalommal, szinte remegéssel töltik, s így — külö-

nösen a hosszas várakozás után — megterhelt, sokszor kimerített idegekkel kerülnek a vizsgabizottságok elé.

Ezt az időt olyan tartalommal célszerű tehát megtölteni, ami — a figyelem némi elterelésével is bár —, de egyrészt levezeti, másrészt kiküszöböli az idegrendszert kimerítő hosszas szorongást. S ha már program van, az legyen érdekes, tartalmas, élményt adó. Ne terhelje a fiatalok gondolkodását, lehetőleg pihentessen, szórakoztasson.

*

**

*Az első nap az érkezés után az ifjúvezetők összefogták csoportjait. * Tájékoztatták őket néhány technikai jellegű problémáról (étkezés, szállás, ismerkedés, rendezkedés, felkészülés az írásbelire). Beszélgetés közben nem érintették a vizsgák lényegi részét, azért, hogy a felvételizők figyelme jobban összpontosulhasson a közös tájékoztatásra.*

Írásbeli után csoportonként együtt ebéd, délután közös program. Ezen a programon való részvétel senkinek nem volt kötelező. Egyébként a vizsga hivatalos részein kívül semmit sem kötelezett a KISZ a jelentkezőknek, csak hangulat, érdeklődés szerint történt az ezeken való részvétel. Mégis az volt a tapasztalat, hogy a felvételizők legnagyobb, majdnem száz százaléka részt vett a közös foglalkozásokon. Programbeli foglalkozások a következők voltak, amelyekből a csoportok kollektív döntés alapján választhattak:

Ebéd után elszállásolás, pihenő, közös kötetlen beszélgetés, vagy a főiskola épületének, nevezetességeinek bemutatása; séta a városban, strandlátogatás. Volt olyan csoport is, amelyik sportjátékokat rögtönzött, vagy kollektív fagyaltozás közben tartotta ismerkedő beszélgetését.

Este a csoportok ismét találkoztak, és vacsora után rögtönzött műsorral klubestet rendeztek. Kiváló alkalom ez az első nap lezárására. Önkéntes jelentkezés alapján adják össze jelentkezőink szellemi kincseit. Ének, dal, szavalat, zene, egyéni és a nap folyamán rögtönzött, kollektíven előadott műsorszámok váltogatják egymást. A pihentetés, szórakoztatás mellett egy kicsit egymásnak is bemutatkoznak ilyenkor leendő főiskolásaink. Nyoma sem volt a feszültségnek, vizsgaláznak, szorongásnak. Felszabadult kacagás, vidámság, jókedv jellemezte a résztvevőket. A klubestet rövid tánc zárta, majd kilenc órakor nyugovóra tért a jókedvű had.

Másnap reggel a csoport közös reggeli után vonult a szóbeli vizsgákra. A csoportvezetők már jóelőre tudták a „menetrendet”, így zökkenő nélkül folytak a szóbeli vizsgák is. Valamennyi csoportvezető a vizsgabizottságban volt saját vizsgázójának szóbelije alkalmával, ami — felvételizőnk véleménye szerint — nagyon megnyugtatóan, bizalomkeltően hatott. Így folyt a munka addig, míg a csoport minden tagja

* A jelentkezők csoportbeosztása az intézmény szerveivel közösen történt. Egy csoportba tartoztak azok a jelentkezők, akik egy napon azonos szakokon felvételiztek. Létszámukat az dönti el, hogy gyakorlatilag hány jelentkezőt tudnak fogadni egy napon az egyes vizsgabizottságok. Az 1963., 64. és 65. évi tapasztalatok szerint 14—15 főre tehető egy vizsgabizottság egy napi teljesítménye.

levizsgázott, s ahol még volt lehetőség (vonat indulása stb.), a csoport még összejött röviden megbeszélni az élményeket, tapasztalatokat.

*

**

A felvételizők idejének így, programmal való kitöltése sok szempontból hasznosnak bizonyult. Feloldotta a vizsgaizgalmat, nyugtatólag hatott, sokszínű élményeket nyújtott, kellemes emlékeket teremtett, s nem kevésbé segítette a felvételizés gördülékenységét. Ezenkívül azonban lényeges szerepe az volt, hogy megfelelő alkalmakat nyújtott jelentkezőink megismerésére, anélkül, hogy merev, formális, kényelmetlen formát, például a káderezés módszerét használtuk volna erre. A kötetlenség, a séták, beszélgetések, általában a felsorolt foglalkozási formák alkalmi lehetővé tették, hogy ifjunk természetesen mozogjon, megszabaduljon kötöttségeitől, s gondolatait, véleményeit szabadon nyilváníthassa, hogy egyéniségét több oldalról bemutathassa.

*A felvételizők megismerésének folyamata.**

S most nézzük: hogyan segített a KISZ a vizsgabizottságoknak a felvételizők megismerésében? Miből állt az a folyamat, amely alatt KISZ-eseink reális képet nyerhettek jelöltjeinkről? Milyen lehetőségek vannak így a jelentkezők aránylag reális megismerésére?

A felkereső levél mellett egy *kérdőívet* kaptak jelentkezőink, amelynek kitöltésével képet adtak arról, hogy milyen mozgalmi múltjuk, pedagógiai tapasztalatuk, elképzelésük van, főiskolás életükben milyen

* Nem spontán folyamatról van szó. A megismerő, véleményező munkára 1. alaposan ki kell válogatni az arra alkalmas hallgatókat; 2. erre fel is kell készíteni őket.

1. A kiválogatásnál az alábbiakat kell figyelembe venni:

- a) Erkölcsi, politikai szempontból fejlett, megbízható fiatalok vegyenek részt a felvételizésben.
 - b) A mozgalmi munkában jártasak legyenek. Amellett, hogy az intézményi KISZ-szervezet minden összefüggését ismerik, abban tájékozottak, ifjúvezetői gyakorlattal is kell rendelkezniük.
 - c) Lehetőleg gyenge tanuló ne legyen közöttük. Nem feltétlen kitűnő előmenetelű hallgatók szükségesek, — most már ez tapasztalat is —, de például (s ez előfordult mégis) kényelmetlen annak a felvételiző KISZ-tagnak a helyzete, aki utóvizsgára kényszerült.
 - d) Figyelembe kell venni: mely szakra hány jelentkező lesz (a Tanulmányi Osztály ezt már jóelőre tudja); hány csoporthoz mennyi azonos szakos vezető szükséges? Lehetőleg azonos szakos hallgatók legyenek a csoportvezetők: könnyebb a megértés, a közös beszélgetési témák megtalálása. A vizsgabizottságban is akkor egész ember a KISZ képviselője, ha a vizsga szaktárgyi kérdéseiben is otthonos.
 - e) Tekintettel kell lenni a hallgatók nyári elfoglaltságára is (üzemi gyakorlatok stb.). Nagyfokú koordinációt kíván ez, nehogy ezeken a szakokon hiányozzék a „szakember”.
 - f) A legteljesebb önkéntességet, valamint a KISZ V. B., az igazgatóság és a pártszervezet jóváhagyását igényli a közreműködő hallgatók kiválogatása.
2. Előkészítésként a közreműködő hallgatók részére elvi és módszertani jellegű eligazítás szükséges. Ennek fő gondolatai:
- a) A MM és a KISZ K. B. rendelkezésének, illetve határozatának elemzése, magyarázata.
 - b) A vizsgabizottságok munkamódszere, a KISZ képviselőjének szerepe, közreműködésének helye, súlya, formája.
 - c) A KISZ-esekről (megfelelőség, tanulmányi eredmény, magatartás, becsületesség, figyelmesség, szolgálatkészség, pontosság, jó megfigyelőképesség, közvetlenség, baráti hangneme, „bizalmaskodás”, hivatali titok, felelősség, „olcsó népszerűség”, ifjúvezetői stílus, „tekintély”, gyors ügyintézés).
 - d) Szolgálati beosztás ismertetése (csoportvezetők, gazdasági felelős, étkeztetés-, szállásfelelősök, ügyeletes beosztás, a rezortok tennivalói).
 - e) A két nap programja, egyéb technikai és adminisztrációs ügyek.
 - f) A munka szépsége, komolysága; a KISZ tekintélye, becsülete, emberek sorsa, véleménye; a munka politikai és nevelő jellege, fontossága.

mozgalmi területen kívánnak dolgozni. (Ez a módszer évek óta több felsőoktatási intézményben használatos, bevált.) A kérdőív azonban nem is elsősorban a közvetlen megismerést szolgálja, hanem inkább a KISZ-bizottság munkáját könnyíti azzal, hogy majd a felvett hallgatók társadalmi munkájának megszervezésében segít. Ezzel ugyanis tervszerűen figyelembe lehet venni az egyéni kívánalmakat, alkalmasságokat stb. Nos, csoportvezetőink ez adatlapokat áttanulmányozták még a felvételiző hallgatók érkezése előtt. De *áttanulmányozták a középiskoláktól kapott jellemzéseket is*. A két személyi anyag alapján személyre szóló *feljegyzéseket készítettek*, s így már kész elképzelésekkel várták csoportjukat: az iratanyag alapján mindenkit ismertek csoportjukból. Nem lehetetlen ez, hiszen — egy csoport mindössze 14–15 fős, s élén két KISZ-es áll. Egy ifjúvezetőnek így maximum 8 embert kell megismernie — kétnaponként, mivel minden másnap jutott az illető vezetőnek vizsgázó csoport.

A már ismertetett program alkalmas volt arra, hogy KISZ-eseink természetes körülmények között egészítsék ki előzetes ismereteiket, feljegyzéseiket a felvételizőkkel kapcsolatban. Az a csoportvezető, aki egész nap együtt volt csoportjával, másnap a vizsgabizottságban ült, és ott elmondta tapasztalatait, véleményét, hozzájárult a vizsgabizottság reális képalkotásához. Precíz jellemrajzok, vélemények születtek, amelyeket a vizsgabizottságok általában elfogadtak, illetve a tapasztalatok összegezésénél nagymértékben támaszkodtak rá. Nem véletlen ezért, hogy KISZ-eseink súlya, tekintélye megnőtt a vizsgabizottságokban. Szinte teljesen eltűnt e kérdésben a tanár—diák függőségi viszony, KISZ-eseink is önbizalmat, ambíciót nyertek, mert volt erkölcsi alapjuk, ismeretanyaguk a megfelelő véleményalkotásra, a vitába, értékelésbe való bekapcsolódásra. *S itt ki kell emelnünk az oktatók, mint vizsgabizottsági tagok magatartását is e tekintetben: felismerték a KISZ ilyen vonatkozású lehetőségeit, megismerő teljesítményét, és helyesen támaszkodtak is rá*. Bizalommal vették a csoportvezetők jellemzését, véleményét. Mindezzel tehát megoldódott a véleményezés kérdése, kiküszöbölődött a „káderezés” módszere. Elsősorban a középiskola véleményére támaszkodva, de azt alapos (természetesen, azért az időhöz, körülményekhez, lehetőségekhez mért) személyes megismeréssel kiegészítve történt a véleményalkotás. Vagyis, *amíg a vizsgabizottságok az ismert módszerű direkt eljárást alkalmazzák, addig a KISZ ezt egészíti ki az indirekt módszerrel szerzett ismereteivel*. S ez nem jelenti — ahogyan nem is jelentette — az önfeledten szórakozó, ismerkedő felvételizők összevont szemöldökű, ferde nézésű, szúrós tekintetű „röntgenezését”, hanem — miután bő idő és alkalom van az együttlétre, beszélgetésre, közös élményszerzésre — a csoportvezetőben természetes folyamatként, az ismert iratanyag tartalma és az itteni benyomások összességéként rajzolódik ki egy-egy felvételiző egyénisége. S ha ezt összefüggésbe állítjuk a vizsgabizottság tapasztalataival, elfogadható vélemény alakul ki az illető jelentkezőről.

III.

Felvételizőink véleményei

A felvételi vizsgáról hazatérve a következő levél várta leendő hallgatónkat:

„Kedves Barátunk! Élményekkel, izgalmakkal teli két nap van mögötted, hiszen választott életpályádon megtetted a kezdő lépéseket: felvételi vizsgát tettél Tanárképző Főiskolánkon. Még nem tudjuk felvételed eredményét, hivatalosan tehát nem tartozol még KISZ-szervezetünk lelkes családjához. Jelentkezésedet, erőpróbádat azonban mégis úgy vettük, mint olyan közeledő társunkét, aki szívesen tesz erőfeszítéseket, hogy majd velünk együtt tanuljon, dolgozzon. Ezért keresünk fel vizsgád után is levelünkkel.

Még él Benned az itt töltött két nap izgalma, élménye, KISZ-es ifjúvezetőid képe, baráti segítsége. Idő híján nem volt alkalmunk, hogy közös tapasztalatainkat összegezzük. Kíváncsiak vagyunk azonban véleményedre, észrevételeidre, általában az egész felvételizés menetére, de különösen együttes munkánkra vonatkozóan. Szeretnénk tanulni olyan barátunktól is, aki a felvételi vizsga „szervedő alanya” volt. Szeretnénk tudni, hogyan érezted Magad összejöveteleinken, foglalkozásainkon, véleményedet közreműködő KISZ-tagjainkról. Szeretnénk kérni tanácsaidat a jövő felvételizések segítésére vonatkozóan. Kérünk tehát, ne sajnáld a fáradságot: igaz barát módján, őszintén írd meg a fentiekkel kapcsolatban véleményedet. Bízunk jóindulatodban és leveledet várjuk. A továbbiakban pedig jó munkát, kellemes nyaralást kívánunk. Baráti üdvözlettel: a KISZ Végrehajtó Bizottsága.”

Kiegészítésképpen szükség volt a következő beiskolázási munkák megszervezéséhez az új felvételi rendszert átélő vizsgázók gondolataira, véleményére, de arra is, hogy a vizsgai élményeket, izgalmakat a gondolatok, érzelmek mintegy „kiöntetésével” visszavezessük. S a válaszokból a legszükségesebbek ki is olvashatók: mennyiben sikerült a közvetlen légkört megteremtteni? A leendő pedagógusokban a hivatással kapcsolatos gondolatokat, érzelmeket sikerült-e pozitív irányban ébresztetni? Sikerült-e a vizsgák technikájának gördülékenységét biztosítani? A főiskolai KISZ-bizottság közreműködésének e formája megfelelő-e, — hogy csak a legfontosabbakat említsük.

A jelentkezők kb. 90 százaléka írt választ. Gondolataikat a következők szerint csoportosítjuk:

A levelek zöme arról tesz tanúságot, hogy — érthetően — nagyon *élesen figyelik* felvételizőink mindazt, ami körülöttük történik. Különösen felajzott érzékenységgel reagálnak azokra a jelenségekre, amelyek itt érik őket.

N. Márta írja a KISZ levelével kapcsolatban: „Már abból a baráti hangú levélből, amelyet küldtetek valamennyiünknek a felvételi lappal együtt, arra következtettem, hogy szeretettel vártok minket, és megpróbáltok mindent megtenni azért, hogy sikeres vizsgát tehes-

sünk...” T. M. leveléből: „... egy kicsit meglepődtem, hát ilyen is van? Egy pillanatig nem bírtam felfogni, hogy miért ez a közvetlenség? Még akkor is érdeklődtek, amikor már elhagytuk az iskola épületét, felvételiztünk, és az is lehet, hogy többé nem találkozunk. Mégis kíváncsiak vagytok, milyen gondolatokkal telve jöttünk haza, mi a véleményünk az egész két napról, mit éreztünk, mi volt a jó, mi volt a rossz...” Sz. É.: „Már először nagyon kellemesen érintett a KISZ levele, melyet a behívólevéllel kaptam, hiszen mindig szorongva nézek az ismeretlen felé...”

Valamennyi levél tükrözi, hogy belépésük első percétől kezdve észrevették a légkör jellegzetességét, amely körülvette őket, a közvetlenséget. De ugyanúgy észrevételezik a közvetlen hangnemet is. „Különösen tetszett nekem az a közvetlenség, amely köztetek, hallgatók között fennáll. S úgy vettem észre, ez nem csökkent velünk szemben sem.” (B. M.) „Kevés helyen tapasztalható közvetlenséggel tettétek gördülékennyé a felvételi vizsgákat, szinte felényire könnyítettétek helyzetünket a két nap alatt...” „... azt hiszem, ilyen fogadtatás után a felvételt nyerők még nagyobb kedvvel mennek tanulni hozzátok...” (B. K.) „Ti beloptátok közénk, a felvételi vizsgák szigorú légkörébe a főiskola KISZ-eseinek vidám, de egyben kötelességtudó életét...” (J. É.) „Felejthetetlen élmény számomra e találkozás első pillanata. Nem nekem kellett, az ismeretlennek érdeklődnöm, hanem már jöttek elem és úgy fogadtak, mint barátot, akivel talán majd együtt fognak dolgozni. Kalauzoltak és gondoskodtak rólunk. Jó volt rájuk bízni magunkat...” (B. E.)

Valamennyi levél kivétel nélkül említést tesz erről.

Érdekes módon tükrözik a levelek a felvételizők különböző elképzeléseit a felvételi vizsgákat illetően. „Élénk fantáziámmal úgy képzeltem el, hogy egy hatalmas teremben, magas emelvényen ül a felvételiztető bizottság, és minden kérdést, mint valami szózatot intéznek hozzám! – Szerencsére ez csak egy rossz álom volt, mert itt is a legnagyobb közvetlenséget, jóindulatot tapasztaltam...” (G. J.) „Én mindig valami abszolút hideg körülmények között képzeltem el egy felvételi vizsgát, ahol a tanárok zord, csak a tényekre szorító, szigorú emberek. Nálatok kellemesen csalódtam ebben a képzeletem alkotta hiedelemben. Mogorva tanárok helyett nagyon kedves embereket találtam, s ez némi bizalommal töltött el, erőt adott mind a szóbeli, mind az írásbeli vizsgákhoz. És a diákok is! – sehol nem tapasztaltam, hogy idősebb diákok ilyen nagy szeretettel és megértéssel legyenek a fiatalabbakkal, illetve leendő fiatalabb társaikkal szemben.” (V. J.)

Lemérhető a levelekből a jelentkezők érzelmi hullámszámai, a feszült szorongásoktól a nyugodt feloldottságig, de lemérhető az is, hogy a környezeti hatásokból fakadó feloldódás milyen magabiztosságot eredményez, s ennek következtében mennyivel színvonalasabb a felvételi munka.

Az így keletkezett érzelmek nevelői pálya felé vonzó hatására hadd idézzünk A. K. leveléből: „Pedagógus szeretnék lenni, szeretném a főiskolán folytatni tanulmányaimat, s szeretnék ilyen hallgatók közé kerülni, mint akiket megismertem.” „...különösen meghatott az a

baráti hangulat, amely hirtelen oly sok idegen között kialakult...” — írja M. F. És B. M.: „Én nagyon szerettem volna életemből még több mozzanatot megismerni. Mit tesznek még... hogyan segítetek elő év közben egymás munkáját...?” — minden gondolat pozitív érzelmet, további érdeklődést, s mi több: nemcsak általános, főiskolai élettel kapcsolatos érdeklődést mutat (ami egyébként természetes lenne, hiszen ilyenkor minden felvételiző központi gondolata ez), hanem a KISZ-élettel kapcsolatos, amit ilyenkor általában a gondolatok periferiáján szoktunk találni.

Beszédesebben tükrözik jelentkezőink spontán keletkező *pedagógiai tartalmú gondolatait* a következő idézetek:

„... őszintén szólva, én komolyabbnak képzeltem el mindent, és ettől féltem. Azután gondolkodtam, hiszen *mi pedagógusnak készülünk, és vidám, játékos gyermekeket fogunk tanítani, akikhez meg kell keresnünk a legmegfelelőbb hangot.*” (N. J.) Nem a mai szocialista pedagógus szemléletének motívumai ezek a gondolatok? Nem azé, aki a közvetlen, tanár és diák megfelelő emberi kapcsolatán alapuló, a gyermek lelkivilágát is figyelembevevő, közvetlen stílus módszerével nevel? Nem azé, aki túl tud nézni az iskola falain, és a gyerek életét azon túl is, a mozgalmi életben is tudja formálni? Jelentkezőnk ezt még nem fogalmazta meg, érthető. De felfogása jó alapot teremthet a pedagógus hivatásra. S ezt a felfogást tükröző gondolatait a felvételin szerzett élményei fakasztották.

Nézzük tovább! B. I. végeredményben a *KISZ közösségformáló szerepéről* ír, amikor helyesli a KISZ e tevékenységét: „...javaslom — írja —, hogy a jövőben is hasonló elgondolások vezessék a KISZ-bizottságot, hogy a leendő pedagógusok már az első lépéseknél érezzék, hogy szerető családba kerülnek, mely irányítja és támogatja őket.” Ebben az a kíváncsi is benne van tehát, hogy *első találkozáskor a megfelelő közösségi szellem levegője érje leendő nevelőinket*, amit nemcsak spontán, véletlen jelleggel, hanem tudatosan kell előidézni. „Igaz, a tulajdonképpeni KISZ-életről nem sokat tudok, de egy-egy mozzanattól, motívumból megállapítottam, hogy jó irányban halad a jövő nevelőinek vezetése főiskolákon.” (S. J.)

Nem tudományos megfogalmazásban, de helyes értelmezésben tárja B. K. felvételiző a *közösség egyéniségformáló szerepét*: „Ilyen környezetbe, ilyen társaságba mindenki, éppúgy, mint én, nagyon vágyik, s boldogan válna ilyen közösség tagjává, amelyben a KISZ eszméi, a pedagógusi hivatásérzet fejlesztették ki azokat a nemes tulajdonságokat, amelyekkel találkoztam. Én is ilyen szeretnék lenni...”

Nem rossz *pszichológiai érzékre* vall H. K. megfigyelése (amire a tervezések során már gondolt a KISZ V. B.): „A rossz talán az lesz, hogy akit nem vesznek fel, nehezebben tudja majd elfelejteni az ott töltött időt. Nehezebben, mintha csak hivatalos felvételi vizsga lett volna...”

A KISZ *nevelőmunkájával* kapcsolatos megjegyzés B. A. tollából, amelynek kialakításán oly sokat fáradoznak KISZ-szervezeteink, és aminek megvalósítása nem is könnyű feladat: „Hisz a KISZ feladata

főleg, hogy . . . nevelje a fiatalokat, viszont nevelni csak akkor lehet, ha megnyertük a bizalmat, máskülönben minden fáradozás kárba veszik. A bizalom megnyeréséhez pedig a legapróbb dolgokon át vezet az út.”

Ugyanilyen értékes pedagógiai jellegű megfigyelésnek vehetjük azokat a megjegyzéseket, amelyek a *tanár—diák, tanári kar—ifjúsági szervezet viszonyára* vonatkoznak. S itt nem elsősorban a konkrét megfigyelések, jelenlegi tapasztalataik a figyelemreméltóak, hanem az, hogy ez a kérdés él diákjainkban, ennek helyessége szükséges, és kívánják is kimunkálását. „Nagyon szép az az összhang, ami a tanárok munkája és a KISZ-fiatalok tevékenysége közt található.” (K. M.) „. . . tanáraitok teljesen megbíznak Bennetek a puskázást és egyéb helytelen segítséget illetően . . . Mindezt nem azért írtam, hogy ezzel esetleg egy-két jó pontot szerezzek magamnak, hanem mert ez az igazság.” (N. M.)

Érdekes megfigyelni azt is, hogy a felvételi vizsgák eseményei (természetesen, elsősorban KISZ szempontból) milyen *terveket, ambíciókat*, további KISZ-munkájukkal kapcsolatos *elképzeléseket* keltenek. S itt nemcsak azokra az elképzelésekre gondolunk, amelyeket jelentkezőink „sikeres felvételi esetén” terveznek, hanem olyan élményekre, miszerint a felvételi vizsga „. . . segített bennünket a KISZ-munka jobb megismeréséhez, megszeretéséhez, sőt tapasztalatokat is nyújtott, amit saját KISZ-szervezetünkben is fel tudunk majd használni idehaza.” (B. M.) „*Most már nem egyedül arra gondolok, hogy a főiskolára felvegyenek, hanem arra is, hogy majd ilyen KISZ-szervezetnek legyek tagja.*” (H. J.)

Mindenesetre a KISZ felvételiző munkájával kapcsolatban egyik tanulságként vonhatjuk le, hogy a munkát, a KISZ életét a felvételizők éles szemmel figyelik. A reális életből fakadóan, azt tükrözve ugyan, de kicsit példamutató jelleggel is kell azt megszervezni: tudjanak venni jó példát többek között a helyes közösségi szellemről, a fiatalok munkájáról, az emberekkel való bánás helyes módjáról.

Találunk a levelekben azonban *elgondolkodtató* megfogalmazásokat is. T. E. „váratlannak” nevezi a körülményeket, a KISZ tevékenységét. D. ZS. a következőket írja: „Úgy irigyeltem az ottani KISZ-vezetőket, mert úgy láttam, hogy . . . egy lelkes család. Négy évig voltam KISZ-titkár, és mindig ezt szerettem volna elérni. Egy ilyen társaságban öröm dolgozni. . .” — Elgondolkodtatók e gondolatok, mert minden KISZ-szervezet alaphangjának, szellemének ilyennek kellene lennie, amit jelentkezőnk itt felfedezni vélt. Természetesen, nem általánosan áll e szellem hiánya KISZ-szervezeteinkre, de a levelekből ítélve, sajnos, elég sok fiatal várja, keresi hiába a közvetlen, fiatalos, meleg, hangozó közösségi szellemet.

S hogy élményeiket otthon diáktársaikkal, másutt felvételiző hallgatókkal aprólékosan megvitatják, *összehasonlításokat tesznek*, hadd illusztrálják ezt az alábbi levelek:

„Itthon több osztálytársamnak meséltem rólatok, s általános vélemény volt, hogy sem . . .-n, sem . . .-n nem volt ilyen kedves fogadtatás a felvételi vizsga alkalmával. Nem lenne nagyobb öröm számomra,

mint veletek együtt dolgozni." (B. M.) „A középiskolában megszoktam azt a bizonyos távolságot, amit tartani kell a tanár és diák között. Nemcsak térbeli távolságra gondolok." (T. E.) „En már felvételiztem az ...-n, s bár az ottani KISZ-vezetőség is nagyon kedves volt, de ezt a meleg, családias fogadtatást és légkört nem tapasztaltam. Úgy gondolom, ezt a főiskolai pedagógiai módszer teremti meg a hallgatókban." (U. Z.) „Meglepett ez a gondoskodás azért is, mert osztálytársaimat nem fogadták így..." (K. K.)

Felvetődhet az a gondolat — s ezt figyelembe kell venni —, hogy miután általában pozitív véleményeket tartalmaznak e levelek (negatív vélemény nincs is), *nem színlelt vélemények-e ezek?* Nem annak reményében születtek-e, hogy ezzel befolyásolják felvételijük ügyét? Nem elvtelen hízelgések-e, amelyek azért váltak ilyenné, hogy a főiskolai KISZ-bizottság a szép szavakért ellenszolgáltatásként elvtelenül közbejárjon? Azt hiszem, nem. Felnőtt emberek írták ezeket, akiket korunk szelleme nevelt, nem becsülhetjük le őket ezzel a feltételezéssel. Mégis, ha figyelembe vesszük helyzetük, érzelmviláguk vizsgák okozta rendkívüli állapotát, a felzaklatott idegeket, a szorongást, azt, hogy mindezek következtében a légkört, a benyomásokat kontrasztként felnagyítva érezték, természetesen, bizonyos százalékot le kell vonnunk a levelek pozitív hangjából, tartalmából. De hogy *gondolataik őszinték*, azt a következő néhány idézet igazolja: „...ha az idén nem vennének fel, akkor is élmény volt a felvételi." (D. ZS.) „Még ha a felvételi vizsgám nem is sikerült, és nem kerülök be a főiskolára, akkor is mindig nagy szerepvel gondolok vissza a közöttetek töltött két napra, amely emlékeim között mindig élénken élni fog." (P. I.) „Nem túlságosan reménykedem, hogy felvesznek főiskolákra, de attól függetlenül az a két nap felejtetetlen lesz." (O. É.) „Amikor hazaérkeztem, édesanyám azt kérdezte, hogy érdemes volt-e elmenni? Azt feleltem, nem biztos, hogy felvesznek, de megérte." (D. M.) „Ha nem nyerek esetleg felvételt, akkor abban a KISZ-szervezetben, ahol tovább fogok dolgozni, példaként fogom állítani a ti kedvességeteket, segíteni akarásokat, amit irántunk tanúsítottatok." (N. K.)

Természetesen, számoltunk a levelek általános pozitív, kissé konformista hangjával, hiszen ebben a lelkiállapotban ez elképzelhető. Ennek megfelelően is kell azokat értékelnünk. A véleménykérés mégis eredményesnek bizonyult. Megmutatta felvételizőnk lelkivilágát. Megmutatta, hogy fiataljaink igénylik a közvetlen légkört, hogy a legkritikusabb körülmények között is hívei a természetességnek. A levelek gondolatai egy kicsit vallomások is a pedagógus hivatással, a KISZ-élettel, munkájukkal kapcsolatban, s egy kicsit fogadalomtételnek is elfogadhatók a nevelői hivatás mellett. Ez a szituáció alkalmas a fiatalok megszólaltatására. Nemcsak azért, mert szívesen írnak ekkor, hanem azért is, mert van mit írniuk. Tulajdonképpen sajátmagukról van szó, még hozzá döntő kérdésben: a végleges pályaválasztásban. Érthető, ha értelmileg, érzelmileg exponált, hangsúlyozott szerepet kap számukra minden olyan kérdés, ami velük összefügg. A nagyobb koncentrátság több gondolatot fakaszt, és hamarabb készíti az illetőt ezek

leírására, mint egyéb alkalommal. Tárják fel tehát gondolataikat, érzelmeiket kötetlenül, barátián. Az őszinteséget az idézeteken kívül bizonyítja a levelek *formája, írása, hangneme is*. Nem agyonfogalmazott, formális mondatok szerepelnek, hanem tükrözik a gondolatok spontaneitását, őszinteségét is. Általában lemérhető a megnyugvás, elégedettség. Kételemek, titokzatosságok, igazságtalanságok érzése nem szerepel a levelekben.

IV.

Mindebből arra merünk következtetni, hogy a felsőoktatási intézmények KISZ-szervezeteinek közreműködési formája így helyes, ez tölti be feladatát (természetesen, figyelembe véve a helyi körülményeket, adottságokat).

A) *A felvételi vizsgákra vonatkozóan a tulajdonképpeni kitűzött célok elérését biztosítja:*

- a) A vizsgákhoz szükséges *nyugodt légkör* megteremtését. A vizsgázók számára könnyítést jelent ez, de a nyugodtság mellett a program nyújtotta változatosság is üdítően hat.
- b) A szervezettség a *vizsgák gördülékenységét* teszi lehetővé. Sok szervezési tennivalót vesz át így a KISZ-szervezet az intézmény kezéből, s ezzel bizonyos fokig tehermentesíti azt. A szervezéssel megtakarított ilyen energia a vizsgabizottságok munkájának tartalmában gyümölcsöződhet.
- c) A tervszerű *megismerési tevékenységgel* kettős cél elérése válik lehetővé:
 1. *Tényleges, tartalmas segítségnyújtás a vizsgabizottságok ismeretszerzéséhez*. A vizsgabizottság előtti harminc perc a KISZ programja következtében a jelentkezők megismerése szempontjából lényegesen meghosszabbodik. Több ismeret szerzésére van lehetőség, ami a reális véleményalkotáshoz, válogatáshoz feltétlen szükséges.
 2. *Megfelelő alapot nyújt a vizsgabizottság KISZ képviselőjének arra, hogy reális ismereteinek birtokában valóban képviselni tudja a KISZ-szervezet véleményét*. Így van lehetőség arra, hogy eltűnjön a KISZ-tagok félszége, legyen mondanivalójuk a jelentkezőkkel kapcsolatban, magabiztosan tudják előtárni állásfoglalásukat.

B) *A felvételizőkkel kapcsolatban:*

- a) *Biztosítja reális tájékozódásukat. A hivatalos tájékoztatásokon túl sok olyan apróbb, hivatalosan talán szóba nem kerülő kérdésekre kapnak választ a KISZ-fiataloktól, amelyek segítséget jelentenek akár a felvétellel kapcsolatban, akár további terveiket illetően.*
- b) *Kiküszöböli a KISZ ilyen közreműködése a felvételizők túlzott és fölösleges vizsgaizalmát. Erősíti a jelentkezők nyugodtságát,*

amely a vizsgának egyik előfeltétele, és a reális értékelés komponense is.

- c) *Gondolatokat és érzelmeket ébreszt a KISZ és a KISZ-tagok munkájával kapcsolatban.* Ha helyes a KISZ-tagok viselkedése, munkastílusa, úgy követendő példává válik. S a felvételizők koncentrált figyelme következtében ez a példa az élmény fokára is emelkedhet, ami maradandóságánál fogva kihat a jelentkezők további életére: átvehetik a magatartási stílust, azt jellemvonásaik közé sorolhatják.
- d) Különböző *nevelői jellemvonások megcsillantása* válik lehetővé a nevelői pályára törekvők előtt. Nem kerülnek ott ezek a jellemvonások megnevezésre „illusztrációként”, de — mint az idézett levelekből kitűnik — észreveszik a felvételizők.

Nemcsak a felvételi vizsgák lebonyolításáról, egy szervezési feladat végrehajtásáról van tehát szó, hanem a leendő pedagógusok nevelésének megkezdéséről. Az első nevelői célzatú impressziók nyújtásáról, méghozzá olyan értékes pszichikai állapotban, amikor ezek a benyomások a legmélyebben vésődhetnek be, és válhatnak tudatos élménnyé. A felvételi vizsgákon ezzel — zömében hangulatilag bár, vagy csak elemeiben, de — megkezdődik a nevelőjelöltek pedagógussá való formálódása.

C) A tartalmasan megkomponált felvételiztető munka nem tűnik el nyomtalanul *a főiskolai hallgatók* fölött sem. Olyan lehetőségeket teremt, amelyek mind nevelői, mind személyi formálódásukat segítik tovább.

a) *Mintegy gyakorlatot* jelent számukra:

1. *Emberismeret terén.* A jelentkezők adatainak itt-tartózkodásuk alatt megismerhető személyiségjegyeinek elemzése, szintetizálása, a vélemények megformálása, annak a vizsgabizottságban való nyilvánítása — fontos nevelői jártasság kialakítását jelenti.
2. *Szervezési tekintetben* akár az előkészítés munkáit, akár a csoportvezetői tevékenységet vesszük, sokoldalú gyakorlati jártasság megszerzését biztosítja. A csoportvezetés módszerében keveredik a pedagógusi és az ifjúvezetői stílus, amelyben az utóbbi dominál. A két napra „összeverődött” csoportot úgy kellett „vezetni”, hogy a cél elérhető legyen: a fiatalok érezzék jól magukat, ismerkedjenek meg a főiskolával, a várossal; ezzel mintegy levezetni a fölösleges izgalmakat, elősegíteni nyugodt vizsgájukat; közben ismereteket szerezni róluk — s mindez a központi cél: a reális felvételiztetés érdekében. Az egész tessenek meggondoltan, idegeskedés és főleg parancsolgatás nélkül, lelkiismeretesen végrehajtani! Nem csekély nevelői hozzáértés kell ennek megvalósítására!

b) E gyakorlatnak szerves kiegészítői, velejárói azok az *élmények*, amelyek lényegesek közreműködő hallgatóink nevelői jellemformálásában.

1. Elsősorban a *sikerélményeket* említhetjük, amelyek vezetői munkájuk nyomán fakadtak. A közvetlen hangnem, vidámság a csoportokban, a jól sikerült klubestek, a precíz vélemények a vizsgabizottságokban — belülről fakasztották a jól végzett munka örömét. De szárnyakat kaptak hallgatóink a lelkesedéstől, amikor nevelőink nyilvánították elismerő véleményüket közreműködésükről. Egymás között sem fukarkodtak a véleményekkel — akár elismerést, akár kritikát jelentett az. Hát még, amikor a felvételizők válaszleveleiben a csoportvezetők olvashatták új barátjaik kedves, elismerő szavait!
2. Jelentős élmény erejével hat az *emberi sorsok alakulásának közvetlen látása is*. A csoportvezetők a napi program alatt együtt vannak csoportjaikkal. Ismerik a felvételizők terveit, törekvéseit, körülményeit. Velük éreznek, gondolkodnak: tudnak örülni sikeres vizsgáiknak, őszintén sajnálják, ha sikertelenséget látnak. De megtanulják azt is, hogyan kell dönteni emberek ügyében igazságosan, szubjektivitás nélkül.

*

**

A felvételiztetés befejeztével ismét összeült a KISZ-fiatalok gárdája, és az első közös megbeszélés gondolatainak tükrében összegezte a tapasztalatokat. A legszembetűnőbb az volt, hogy bár a fáradtság jelei kissé megmutatkoztak, hiszen a csoportvezetők véleményező munkája, a feljegyzések lelkiismeretes készítése stb. sok időt, s nem egyszer késő esti munkát igényelt —, de mi ez a fáradtság a fiataloknak! Pergő gyorsasággal születtek a tömör, találó vélemények, jövő évre vonatkozó javaslatok — igen, volt tapasztalat, volt miből meríteni. A KISZ munkájára vonatkozóan talán a legértékesebb eredményként az könyvelhető el, hogy a kemény munka hevében erős baráti, munkatársi, igazi KISZ közösség jött létre. Nem véletlen, hogy ez a gárda év közben is a legaktívabb, s az sem, hogy egyre nő azok száma, akik szívesen jelentkeznek a következő felvételiknél való közreműködésre.

Végező összegezésként

a KISZ-nek a felvételiknél való közreműködésére vonatkozóan az alábbi követelményeket sorolhatjuk fel:

1. Időben, korán, már például március hónapban meg kell kezdeni az előkészületeket.
2. A KISZ ezzel kapcsolatos munkaterve, tevékenysége mindig és minden tekintetben összefüggésben legyen az intézmény más szervével, minden a teljes egyetértés szerint történjék.
3. A felvételizőkkel jóelőre fel kell venni a kapcsolatot. Hangulati-

lag elő kell készíteni őket, hogy gördülékenyebb legyen az együttes tevékenység.

4. Már jóelőre történnék meg a közreműködő hallgatók megszervezése, hogy elméletileg, technikailag megfelelően fel tudjanak a munkára készülni.
5. A lehető legszélesebb körű tájékoztatást kell számukra nyújtani, hogy áttekinthessék és összefüggéseiben lássák munkájukat.
6. A felvételik alatt a munka gyors, várakozásra nincs idő. A közben felmerülő problémákat azonnal meg kell oldani. A hallgatók munkáját közben is értékelni kell. Nem szabad például a hibák megvitatását „elnapolni”, de a közbeni dicséretekkel sem kell fukarkodni.
7. Az intézmény minden szerve a legnagyobb mértékű bizalmat tanúsítsa a közreműködő fiatalokkal szemben, mert csak így tudnak nyugodtan, magabiztosan, teljesértékűen dolgozni.
8. Ugyanakkor a legszigorúbban kell megkövetelni a pontosságot és lelkiismeretességet.

*

**

A leírt sorok intézményünk KISZ-szervezetének egyik tevékenységét, annak tapasztalatait tárják elő. Akik heves viták tüzeiben megterveztek és lebonyolították, a jószándék vezette őket. Az, hogy a párt és a kormány létrehozta pedagógiai elképzelések egyikét megpróbálják a szerintük leghelyesebb módon megvalósítani. S most ugyanez a közönség asztalára kerül: hátha beválik, vagy jobb gondolatokat ébreszt...

I R O D A L O M

1. A KISZ K. B. Intéző Bizottságának határozata a KISZ pedagógusképzés felett vállalt védnöksége továbbfejlesztéséről. (Bp. 1963. nov. 28. K/10.)
2. A KISZ K. B. határozata a felsőoktatási intézmények KISZ-szervezeteinek feladataira, az oktatási reform és az új egyetemi felvételi rendszer segítése érdekében. (K/10/50. 1963. ápr. 19.)
3. ARATÓ Á.: A nevelőképzés néhány kérdése a kezdő nevelők munkája alapján. (Ped. Sz. 1958. 1. sz. 16. o.)
4. BALOGH S.—JÁNKINÉ: Az új egyetemi és főiskolai felvételi rendszer első tapasztalatai. (Valóság, 1963/6. 53. o.)
5. BÁRSONY J.: A KISZ középiskolai szervezeteinek sajátosságai. (Ped. Sz. X. évf. 975. o.)
6. B. MÉHES V.: Hozzászólás az egyetemi pedagógiai programtervezet vitájához. (Ped. Sz. 1957. 6. sz. 77. o.)
7. CZEGLÉDI GY.: Megjegyzések a felsőoktatási intézményekbe való felvétel új szabályozásáról. (Felsőoktatási Sz. 1963. máj. 340. o.)
8. FARAGÓ B.: A nevelőképzés kérdéseire. (Ped. Sz. 1957. 4. sz. 58. o.)
9. FARAGÓ B.: Nevelőképzés vagy tanárképzés. (Ped. Sz. 1958. 2. sz. 178. o.)
10. FARKAS J.: Néhány bátortalan megjegyzés a nevelőképzés kérdéseire. (Ped. Sz. 1958. 1. sz. 54. o.)
11. FEKETE K.: A felsőoktatási intézmények 1963—64. évi beiskolázási tapasztalatai. (Ifjú Kommunista, 1963. 11. sz. 14. o.)
12. Dr. KISS LAJOS: Gondolatok a tanítóképző intézeti felvételi vizsgák korszerűsítéséről. (Felsőoktatási Sz. 1963. 4. sz.)
13. Dr. KOVÁCSICS—Dr. KAZÁR: Mennyiben segíti az egyetemi felvételi rend-

- szer a legjobb és legalkalmasabb tanulók kiválasztását az általános orvosi karokon? (Felsőoktatási Sz. 1963. 10. sz.)
14. LORÁNT P.: Hozzászólás a háromszakos általános iskolai tanárképzéshez. (Ped. Sz. 1958. 1. sz. 59. o.)
 15. LŐKE E.: A felvételi vizsgák bevezetéséhez. (Felsőoktatási Sz. 1952. 180. o.)
 16. MM 58 300/1963. sz. rendelkezése.
 17. PÖLÖSKEI FERENC: Az új felvételi rendszer tapasztalatai. (Népszabadság, 1964. január 17.)
 18. TAPOLCSÁNYI L.: Felsőoktatásunk új felvételi rendszerének néhány elvi és gyakorlati kérdése. (Felsőoktatási Sz. 1963. dec. 714. o.)
 19. Clos NAUCZYELSKI: Gondosan válasszuk ki a jelölteket a pedagógiai gimnáziumba. Staramné dubierzeny kandidatow do liceow pedagogicznych. Ford. Révész László (1953. 23. sz.)
 20. Adjunk szakképzett pedagógusokat az új iskolának. (Novoj skole — kvalifizirovannüh ucsitelej. Ucsitelj skole Gazeta 1959. 39. sz. 20. Ford. Bekény Sándor.)